

Tudnivalók a foglalkozás-egészségügyi szolgáltatásról

A tartalomból:

- a szolgálat feladatai
- a munkáltató feladatai
- foglalkozás-egészségi osztályba sorolás
- szolgáltatói díjak
- munkaköri alkalmassági vizsgálat
- a munkaköri alkalmassági vizsgálat típusai
- jelentési kötelezettségek

A foglalkozás-egészségügyi szolgáltatás a munkáltató által finanszírozott, valamennyi munkavállalója számára kötelezően előírt, elsősorban megelőző jellegű orvosi tevékenység, amelyet a Munkavédelemről szóló 1993. évi XCIII. törvény rendel el. A törvény betartását az Országos Munkavédelmi és Munkaügyi Főfelügyelőség (OMMF) felügyeli, amely mulasztás esetén 50-500.000 forint büntetést róhat ki. A munkáltatók regisztrálását és ellenőrzését a 70/2007 (IV. 14.) Kormányrendelet az OMMF hatáskörébe utalta. A 89/1995 (VII. 14.) sz. Kormányrendelet rendelkezik a foglalkozás-egészségügyi szolgálat szervezéséről és működéséről, az alkalmazottak kategóriák szerinti besorolásáról. Az OMMF hatóságként ellátja a foglalkozás-egészségügyi szolgálatok munkavédelmi feladatokra kiterjedő szakmai irányítását és ellenőrzését is.

Munkavédelemről szóló 1993. évi XCIII. törvény szerinti feladatai ellátása érdekében a munkáltatónak foglalkozás-egészségügyi szolgálatot (egyszerűbben: üzemorvost) kell biztosítania a munkavállalók számára a munkahelyen. A foglalkozás-egészségügyi szolgálat két módon biztosítható a munkahelyen: vagy a munkáltató maga tart fenn ilyen szolgálatot, vagy külső szolgáltatót vesz igénybe. Azok a munkáltatók, akik nem tartanak fenn szolgálatot, továbbá a munkaügyi központok, a települési önkormányzatok és a szakképző intézmények a vizsgálatok elvégzése ellenében térítési díjat fizetnek a szolgáltatást végzőnek. A díjak mértékét a foglalkozás-egészségügyi szolgálatról szóló 89/1995. (VII. 14.) Korm. rendelet tartalmazza. A rendeletben foglalt díjaktól azonban megállapodással el lehet térni.

A szolgálat feladatai

A foglalkozás-egészségügyi szolgálatnak főként preventív, megelőző szerepe van. A foglalkozás-egészségügyi szolgálat elsősorban - a munkáltató felelősségének érintetlenül hagyásával - közreműködik az egészséges munkakörnyezet kialakításában és az egészségkárosodások megelőzésében. Feladata egyrészt a munkahelyi megterhelés (fizikai, szellemi, lelki) és a munkakörnyezeti kóros tényezők (fizikai, kémiai, biológiai, pszichoszociális, ergonómiai) felkutatása, folyamatos ellenőrzése, másrészt hogy javaslatot tegyen arra, milyen módszerekkel lehet ezeket olyan szinten tartani, ami nem károsítja az egészséget. Feladata továbbá a munkavállalók egészségének ellenőrzése. A foglalkozás-egészségügyi szolgálat a munkavédelemről szóló törvény alapján - többek között - részt vesz a munkavédelmi üzembe helyezésben, a munkabaleset kivizsgálásában. A munkáltatókat munkahigiéniai tanácsadással segíti, és a feladatai közé tartozik a veszélyhelyzetek megelőzése is.

A munkáltató feladatai

A foglalkozás-egészségügyi szolgálatról a 89/1995. (VII. 14.) Korm. rendelet rendelkezik. Ez a következő kötelezettségeket írja elő minden munkáltatóra:

- 1) Munkavédelemről szóló 1993. évi XCIII. törvény szerinti feladatai ellátása érdekében a munkáltatónak foglalkozás-egészségügyi szolgálatot (egyszerűbben: üzemorvost) kell biztosítania a munkavállalók számára a munkahelyen.
- 2) A munkáltató - a magánszemély munkáltató kivételével - a működése megkezdését követő két hónapon belül köteles az Országos Munkavédelmi és Munkaügyi Főfelügyelőség területileg illetékes munkavédelmi felügyelőségének (a továbbiakban: munkavédelmi felügyelőség) bejelenteni
 - a) székhelyének és telephelyeinek címét,
 - b) tevékenységeit,
 - c) a számára foglalkozás-egészségügyi szolgáltatást nyújtó szolgáltató nevét és címét,
 - d) a foglalkoztatott, foglalkozás-egészségügyi szolgáltatásban részesülő munkavállalók számát és foglalkozás-egészségügyi osztályba sorolását. (2.§/2/)
- 3) Az előbbi adatokban bekövetkezett változást éves rendszerességgel, minden év február 15. napjáig köteles bejelenteni a munkavédelmi felügyelőséghez. (2.§/3/)
- 4) A munkáltató és a foglalkozás-egészségügyi szolgáltató között a szolgáltatás nyújtására létrejött megállapodás hatályának megszűnését a megszűnés időpontjának megjelölésével, valamint a szolgáltatást nyújtó orvos személyében bekövetkezett változást annak kezdő időpontjának feltüntetésével a változás megtörténtétől számított három munkanapon belül köteles bejelenteni a munkavédelmi felügyelőséghez.
- 5) A munkáltatónak – a szolgáltató vagy a munkaügyi felügyelőség véleményének figyelembe vételével - el kell készítenie a foglalkozás-egészségi osztályba történő besorolást, amelynek szempontrendszerét a rendelet 4. számú melléklete tartalmazza. (6.§/2/)

Figyelem! 2011. január 1.-től a 2., 3., 4., pontban részletezett jelentési kötelezettség megváltozott, részletes leírása a Jelentési kötelezettségek fejezetben.

Osztályba sorolás

A rendelet - aszerint, hogy a tevékenységüknek mekkora az egészségkárosító kockázata - osztályokba sorolja a munkavállalókat. Ez alapján lehet megtudni, hogy a munkáltatónak kell-e a főműszak idejére üzemorvost biztosítania, vagy sem. A besorolást a munkáltatónak kell elkészítenie, azonban figyelembe kell vennie a szolgálat véleményét is. Amennyiben egy munkahelyen az „A” és „B” foglalkozás-egészségi osztályba tartozó munkavállalók száma egy műszakban 300 fő feletti, a munkahely szerint illetékes munkavédelmi felügyelőség foglalkozás-egészségügyi szakápolói ellátásnak helyszíni biztosítását - beleértve az elsősegélynyújtás feltételeit is - írhatja elő.

"A" foglalkozás-egészségi osztály

A foglalkozás-egészségügyi osztályok közül a "A" betűjelű a legnagyobb veszélyességi kockázatokkal járó tevékenységeket öleli fel, ebben az esetben 1000 munkavállalónként kell a főműszak idején egy orvosnak és egy szakápolónak jelen lennie a munkahelyen. Ilyenek a bányászat, a kohászat fizikai munkakörei, valamint idetartoznak azok a munkavállalók is, akik ugyan nem fizikai munkakörben dolgoznak, de az "A" foglalkozás-egészségi osztályt indokló munkakörnyezetben töltik a munkaidejük több mint 50 százalékát.

Ugyanebbe a foglalkozás-egészségi osztályba soroljuk

- a rákkeltőkkel exponáltakat,

- a sugárzó anyagokkal, ismeretlen (mérgező hatásuk szempontjából kivizsgálatlan) anyagokkal dolgozókat,
- az állatkísérletes munkakörökben foglalkoztatottakat,
- a karkedvezményre jogosító munkakörökben foglalkoztatottakat,
- a munkaidő-kedvezményre jogosító expozícióban alkalmazott munkavállalókat,
- a vasúti közlekedésben a forgalom lebonyolításával közvetlenül összefüggő, a légi és vízi közlekedésben szakszolgálati vizsgálathoz kötött munkakörökben alkalmazott munkavállalókat, függetlenül a tevékenység ágazati osztályától.

"B" foglalkozásegészségi osztály

A "B" foglalkozásegészségi osztályba a következő gazdasági tevékenységek fizikai munkakörei tartoznak, vagy az olyan nem fizikai munkakörök, ahol ilyen munkakörnyezetben töltik a dolgozók a munkaidejük több mint a felét:

- mezőgazdaság, erdőgazdálkodás, vadgazdálkodás,
- építőipar,
- élelmiszerek és italok gyártása,
- dohánytermékek gyártása,
- textíliák gyártása,
- ruházati termékek gyártása, szőrmekészítés és -festés,
- bőrkikészítés, bőrtermékek és lábbelik gyártása,
- fafeldolgozás,
- kőolaj-feldolgozás és kocszgyártás,
- vegyi anyagok és termékek gyártása,
- gumi- és műanyag termékek gyártása,
- nemfém ásványi termékek gyártása,
- nyersanyag visszanyerése hulladékból,
- szárazföldi és csővezetékes szállítás,
- vízi szállítás,
- légi szállítás,
- bútorgyártás,
- egészségügyi és szociális ellátás,
- állat-egészségügyi tevékenység, nyomdaipari termékek gyártása.

Ebben a csoportban 1200 munkavállalónként kell egy orvost és egy ápolót biztosítani a főműszak idejére.

"C" foglalkozásegészségi osztály

A "C" foglalkozásegészségi osztályba sorolhatjuk az "A" foglalkozásegészségi osztályba nem tartozó ág, ágazat, alágazat, szakágazat ipari, szolgáltató, kutató, számítástechnikai tevékenységgel kapcsolatos fizikai munkaköreiben dolgozókat, valamint azokat a nem fizikai munkakörök munkavállalóit, akik a "C" foglalkozásegészségi osztályt indokló munkakörnyezetben töltik a munkaidejük több mint a felét. Ekkor elég 1500 munkavállalónként a főműszak idejében biztosítani egy orvost és egy ápolót.

"D" foglalkozásegészségi osztály

Ebbe a foglalkozásegészségi osztályba tartoznak a kutatás-szervezési, kulturális, oktatási, egyéb adminisztratív tevékenységet végző munkavállalók, továbbá az "A", a "B" és a "C" foglalkozásegészségi osztályba sorolt tevékenységek nem fizikai munkaköreiben dolgozó, más osztályokba nem sorolt munkavállalói is. Ekkor 2000 munkavállalónként kell a főműszak idején egy orvost és egy ápolót biztosítani.

Ha az ellátandó munkavállalók egynél több foglalkozásegészségi osztályból kerülnek ki, az egy szolgálat által ellátható létszámot egy képlet segítségével kell kiszámítani.

A foglalkozás-egészségügyi szolgáltatást elsősorban a munkavégzés helyén vagy annak közelében kell biztosítani.

Amennyiben egy munkahelyen az „A” és „B” foglalkozás-egészségi osztályba tartozó munkavállalók száma egy műszakban 300 fő feletti, a munkahely szerint illetékes munkavédelmi felügyelőség foglalkozás-egészségügyi szakápolói ellátásnak helyszíni biztosítását - beleértve az elsősegélynyújtás feltételeit is - írhatja elő.

A szolgáltatói díjak

A rendelet meghatározza, hogy azok a munkáltatók, akik nem tartanak fenn szolgálatot - eltérő megállapodás hiányában - az 1. számú mellékletben meghatározott térítési díjat fizetik a szolgáltatást nyújtónak.

A munkáltató által eltérő megállapodás hiányában fizetendő díjak
(1. számú melléklet a 89/1995. (VII. 14.) Korm. rendelethez)

„D” foglalkozás-egészségügyi osztály esetében 5 000 Ft/fő/év
„C” foglalkozás-egészségügyi osztály esetében 6 800 Ft/fő/év
„B” foglalkozás-egészségügyi osztály esetében 8 400 Ft/fő/év
„A” foglalkozás-egészségügyi osztály esetében 10 000 Ft/fő/év

Munkaköri alkalmassági vizsgálat

Az egészséget nem veszélyeztető és biztonságos munkavégzés legfontosabb előfeltétele, hogy a munkavállalót a munkahelyén ne éri olyan a munkavégzésből és a munkakörnyezetből eredő terhelő hatások, amelyek szervezete számára az optimálistól tartósan eltérő igénybevételt jelentenek, vagyis egészségét károsíthatják. A munka alkalmassági vizsgálat célja, hogy tisztázza egy meghatározott munkakörben és munkahelyen végzett tevékenység által okozott megterhelés a vizsgált személy számára milyen igénybevételt jelent és annak képes-e megfelelni.

Ennek megállapítása a foglalkozás-egészségügyi orvos feladata és a munkaköri alkalmasság vizsgálat során történik. A munka alkalmassági vizsgálatot a 27/2000 EüM rendelettel módosított 33/1998.(VI.24.) NM rendelet szabályozza.

A munkaköri alkalmassági vizsgálat célja annak elbírálása, hogy a munkavállaló

- a munkavégzésből és a munkakörnyezetből eredő megterhelés által okozott igénybevétele
 - egészségét, testi, illetve lelki épségét nem veszélyezteti-e
 - nem befolyásolja-e kedvezőtlenül egészségi állapotát
- idült betegsége vagy fogyatékosága a munkakör ellátása és gyakorlása során nem idéz-e elő baleseti veszélyt
- a járványügyi szempontból kiemelt jelentőségű munkakörökben történő munkavégzés esetén személyi higiéniés és egészségi állapota nem veszélyezteti-e mások egészségét, foglalkoztatható-e az adott munkakörben
- milyen munkakörben és milyen feltételek mellett foglalkoztatható állapotrosszabbodás veszélye nélkül, amennyiben átmenetileg vagy véglegesen megváltozott munkaképességű
- foglalkoztatható-e tovább jelenlegi munkakörében
- szenved-e olyan betegségben, amely miatt munkaköre ellátása során rendszeres foglalkozás-egészségügyi ellenőrzést igényel
- tudja-e teljesíteni munkakörét önmaga és mások veszélyeztetése nélkül

Mit tartalmaz a foglalkozás-egészségügyi vizsgálat?

A munka alkalmassági vizsgálat célja annak eldöntése, hogy az illető alkalmas-e az adott munkakör betöltésére, illetve folytatására. A következő részekből tevődik össze:

- kikérdezés korábbi betegségekről és munkahelyi ártalmakról
- fizikális vizsgálat
- vérnyomásmérés
- látásvizsgálat (látásélesség, színlátás)
- hallásvizsgálat (zajos munkahely esetén szűrő audiométer használatával)
- idegrendszeri vizsgálat
- az egészségügyi kiskönyvhöz kötött munkakörökben kötelező a 3 hónapnál nem régebbi tüdőszűrő lelet bemutatása
- az egészségügyi kiskönyvhöz kötött munkakörökben kötelező a bőr vizsgálata
- vizsgálati eredmények kiértékelése, orvosi tanácsadás
- az alkalmassági vizsgálat eredményéről a munkáltató elsőfokú alkalmassági véleményt kap
- a vizsgálatok dokumentációját (törzslap) a szolgáltató őrzi az egészségügyi törvényben (1997. évi CLIV. tv.) szabályozottak szerint

A munkaköri alkalmassági vizsgálat típusai

- Előzetes munkaköri alkalmassági vizsgálat
 - munkába lépést megelőzően
 - munkakör vagy munkahely megváltozása esetén
 - két hetet meghaladó külföldi munkavégzés előtt, ha közepesen nehéz vagy nehéz fizikai munkát végez
- Időszakos munkaköri alkalmassági vizsgálat
 - a foglalkozás-egészségügyi orvos a munkakörülmények ismeretében a rendeletektől eltérő gyakorisággal is meghatározhatja az időszakos munkaköri alkalmassági vizsgálat gyakoriságát, általában évente végzik a szolgáltatók az időszakos munkaköri alkalmassági vizsgálatot
- Soron kívüli munkaköri alkalmassági vizsgálatot kérhet a munkáltató, a dolgozó, a foglalkozás-egészségügyi szolgálat, a házi- vagy kezelőorvos, az ÁNTSZ, a Munkaügyi Központ
 - az egészségi állapot változása esetén
 - heveny foglalkozási megbetegedés után
 - eszméletvesztéssel járó vagy ismétlődő munkabaleset után
 - munkahelyi okokra visszavezethető munkahelyi rosszulletek esetén
 - 30 napot meghaladó keresőképtelenség után
 - ha a munkavégzés nem egészségügyi okból fél évet meghaladóan szünetel
 - ha a munkakörülmények megváltoznak
- Záróvizsgálat szükséges
 - a külön jogszabályban szereplő emberi rákkeltő hatású anyagok tízéves, benzol, ill. ionizáló sugárzás négyéves expozícióját követően a tevékenység, ill. a munkaviszony megszűnésekor
 - idült foglalkozási betegség veszélyével járó munkavégzés esetén, ill. akkor, ha a foglalkoztatott a kordedvezményre jogosító munkakörben legalább négy évet dolgozott
 - külföldi munkavégzés esetén a munkavállaló végleges hazatérését követően

Jelentési kötelezettségek

2011. január 1.-ig a 70/2007 (IV.14) számú kormányrendelet szerint a munkáltatónak (a magánszemély munkáltató kivételével) az alábbi jelentési kötelezettségei voltak a területileg illetékes munkavédelmi felügyelőség felé:

- működés bejelentési kötelezettség a tevékenység megkezdését követő két hónapon belül
 - székhely és telephely címe
 - tevékenység
 - a foglalkozás-egészségügyi szolgáltatást nyújtó neve és címe
 - a munkavállalók száma és foglalkozás-egészségügyi besorolása
- változás jelentési kötelezettség a változás bekövetkezésétől számított három napon belül (ha a szolgáltatási szerződés megszűnik vagy a szolgáltatást ellátó orvos személye változik)

Ezen jelentési kötelezettséget a 351/2010. (XII.30.) Korm. rendelet módosította. A Korm. rendelet 2. §. (2)-(4) és 4. §. (1)-(2) bekezdésének hatályon kívül helyezésével **megszűnt a munkáltatóknak, valamint a foglalkozás-egészségügyi szolgálatoknak a foglalkozás-egészségügyi szolgálat igénybevételével és tevékenységével kapcsolatosan a munkavédelmi felügyelőség részére szóló bejelentési, adatszolgáltatási kötelezettsége.**

Fentiek alapján 2011. január 1-jétől nem kell a munkáltatónak

- a tevékenysége megkezdését követően bejelenteni alapadatait, tevékenységét, a számára foglalkozás-egészségügyi szolgáltatást nyújtó szolgáltató adatait, továbbá a munkavállalók számát és foglalkozás-egészségügyi osztályba sorolását, valamint
- a változásokat évente, illetve soron kívül jelenteni.

Felhívjuk a figyelmet arra, hogy - a bejelentési kötelezettség megszűnésétől függetlenül – a munkáltató továbbra is köteles foglalkozás-egészségügyi szolgálatot biztosítani. A munkáltató ezen kötelezettségének teljesítését a munkavédelmi felügyelőség ellenőrzi.

A foglalkozás-egészségügyi szolgáltatók jelentési kötelezettségei

- Az OMÜI felé januárban kell jelentést küldeniük az éves munkáról
- A területileg illetékes ÁNTSZ felé januárban kell jelentést adni a védőoltásokról
- A területileg illetékes OMMF felé júniusban és decemberben kell jelentést küldeni a foglalkozás-egészségügyi szolgáltatásukat igénybe vevő vállalkozásokról (név, székhely, elérhetőség, telephely, az alkalmazottak foglalkozás-egészségügyi osztály szerinti létszámáról)

A 351/2010. (XII.30.) Korm. rendelet ezen korábbi jelentési kötelezettségeket is módosította, így a foglalkozás-egészségügyi szolgálatnak sem kell jelentenie a munkavédelmi felügyelőség felé az ellátott munkáltatókat, munkavállalókat, továbbá tevékenysége megkezdését, megszüntetését, szünetelését.

Felhívjuk azonban a foglalkozás-egészségügyi szolgálatok figyelmét, hogy **továbbra is fennáll** azonban **a jelentési kötelezettség az** Országos Statisztikai Adatgyűjtési Program **(OSAP) keretében**, melynek részletes tartalmát a 288/2009. (XII. 15.) Korm. rendelet 4. számú melléklete az 1485. nyilvántartási számon határozza meg. A beszámolójelentés elektronikusan kitöltendő nyomtatványa megtalálható az Országos Munkahigiénés és Foglalkozásegészségügyi Intézet honlapján.